

Torbjørn Færøvik, *Orientekspressen. En togrejse*, Kristeligt Dagblads Forlag 2019, 592 sider, ISBN 978-87-7467-416-0, vejl. pris 299,95 kr.

De århusianere, som i december 2019 standsede op ved vinduerne hos byens velassorterede boghandel på Sønder Allé og lod blikket glide henover julegavemulighederne, stødte på et syn, som sjældent er set hos danske boghandlere. Et vindue fyldt med jernbanebøger. Ikke traditionelle jernbanebøger om en bestemt lokomotivtype eller den for længst nedlagte lokalbane på egnen, som jernbaneentusiaster og lokalhistorisk interesserede er nødt til at købe for at fuldende samlingen. Nej, vinduet var derimod fyldt med rejsebøger om jernbaner. Om eksotiske og eksklusive jernbanerejser, guidebøger med tips og tricks og bøger om jernbanerejsens mytiske skær. Oplev Europa med tog. En rejseantologi for individuelle rejsende af Britt Sallingboe, Med tog gennem Europa. 470 tips og syv ruter af Anna W. Thorbjörnsson og Marko T. Wramén, Bumletog fra Borup til Singapore. Jorden rundt med tog af Kim Greiner, Insight Guides Great Railway Journeys of Europe, Julie Hollands Golden Years of Rail Travel, Japan by Rail af Ramsey Zarifeh og Anna Udagawa og Europe by Sleeping Cars af Michael Patterson, for blot at nævne nogle få af de mange udstillede bøger.

Netop i disse år er bogmarkedet med bøger relateret til jernbanerej-

sen større end nogensinde før. Det skyldes ikke mindst den fremtrædende placering, som jernbanen atter har fået i den offentlige bevidsthed i forbindelse med den intensive klimadiskussion. Det var nok heller ikke tilfældigt, at en graffitimaler havde udvalgt den grå betonfacade på Sydhavn Station i København til sit fængende slogan "Listen to Greta Thunberg", som kunne ses på muren ved årsskiftet 2019-2020. Mange mennesker har de seneste år lyttet til den unge svenske klimaaktivist, som bevidst har fravalgt fly og konsekvent tager toget ud på sine demonstrationsturneer, når det er muligt. Hvor jernbanen fra midten af 1900-tallet blev set som en forældet teknologi, er den klimavenlige transportform pludselig rykket helt frem i bevidstheden igen. Antallet af solgte interrailbilletter har været stigende de seneste år, og det er samtidig blevet moderne at prioritere rejser med toget frem for at tage forurenende fly på ferie. Hvor man for blot få år siden nedlagde de internationale nattog fra København til Basel, Prag og Amsterdam, tales der nu vedholdende om en genåbning af nattogsruterne til og fra København.

Denne nye interesse for jernbanernes verden er også blevet bemærket hos danske og udenlandske forlagere, og bogmarkedet er det seneste år svømmet over med nye udgivelser, der har en tilknytning til togrejsen. Blandt de bøger, som lå udstillet i vinduet hos den århusianske boghand-

ler, var også *Orientekspressen*. En togrejse af den norske forfatter og journalist Torbjørn Færøvik. Bogen udkom første gang på norsk i 2016 under titlen *Orientekspressen: En vårreise*, men er nu blevet oversat og udgivet af Kristeligt Dagblads Forlag. På bagsiden af bogen fortælles, at *Orientekspressen* var et legendarisk og eksklusivt tog, der krydsede Europa fra Paris til Istanbul i årene 1883-1977. Torbjørn Færøvik er rejst i sporene efter dette tog "på en virkelig togtur fra London til Samarkand", som bagsideteksten lover. Bagsideteksten oplyser, at Torbjørn Færøvik vil fortælle om store slag og kulturmøder "inspireret af de historiske landskaber, han kan se fra sit togvindue", og når han slentrer gennem byer som Paris, München, Budapest og Istanbul. "*Orientekspressen* er en original og velfortalt rejseskildring, der genopliver togturen som langsom og bæredygtig rejseform med tid og plads til at lade sansninger, historiens vingesus og eksistentielle refleksioner rodfæste sig", slutter reklameteksten på bagsiden af bogen.

Det er derfor, man med en vis forventning læner sig tilbage i lænestolen – klar til at stige ombord på luksus-toget for at følge i sporene på *Orientekspressen* og tage på en togrejse gennem Europa. Man starter imidlertid med en længere slentretur gennem Londons gader forbi Westminster Abbey, London Eye og Turners malerier, før forfatteren når St. Pancras Station

for at tage Eurostar-toget til Paris. Det er tydeligt, at forfatteren navnlig er fascineret af de store byer i fastlands-Europa, og undervejs på rejsen gøres mange og meget lange ophold i byer som Paris, München, Wien og Istanbul. Det virker i en lang række tilfælde som om, at forfatteren har haft mere travlt med at læse bøger om disse storbyer end at kikke ud af togvinduet på sin rejse tværs over Europa. Men måske er Torbjørn Færøvik enig i den norske forfatter Knut Hamsuns citerede udsagn om, at "det er ikke ret meget, man får se af et land fra togvinduet". Togrejsen og orientekspressens historie dukker kun op i korte glimt gennem bogen og navnlig i bogens sidste del. Men dermed er det ikke sagt, at det er en uinteressant bog. For det er i grunden en ret velskrevet og interessant bog, som Torbjørn Færøvik har begået. Undervejs på rejsen kommer man godt rundt i den europæiske og orientalske historie, om end der ikke er tvivl om, at forfatteren har en vis interesse for begivenhederne, der udspillede sig i Europa og Kaukasus før og under 2. verdenskrig. Det er både den brede almene historie, som trækkes op, men også kendte personers såsom Stefan Zweig, Adolf Hitler, Ernest Hemingway, Elisabeth af Østrig-Ungarn (prinsesse Sisi), Nicolae Ceaușescu, Kemal Atatürk, Josef Stalin og Timur Lenk for blot at nævne nogle få af de mange biograferede personer. Der er oftest tale om den gamle garde

af både kendte og berygtede personer fra historien, og for den blot almindeligt historisk interesserede læser er der næppe mange nyheder at hente. Oftest er de forskellige beskrivelser af rejsemålene (de store byer) krydret med indtryk fra slentreture gennem gaderne, besøg på markeder og henvisninger til nutidens politiske situation, som den så ud i 2015-16. Det er på sin vis en charmerende fortælleform med blanding af nutid og fortid, enkeltpersoners historie og den brede fortælling samt oplevelser på cafeer og museer. Men af og til går der dog lidt for meget patchwork i den, så de mange fortællinger, sanseindtryk og oplysninger bliver blandet sammen i en pærevælling. Man springer så at sige fra tæppesælgeren Berker i toget over den anatolske højslette til koncentrationslejren i Dachau. Fra sufismens store digter til Kemal Atatürks liv og levned. Fra traktorens udviklingshistorie til Josef Stalins barndomshjem i Gori. Fortælleglæden hos forfatteren går med andre ord visse steder amok. Bogens røde tråd findes kun i rejseruten fra London til Samarkand. Man må nok erkende, at journalisten og forfatteren Geert Mak gjorde det mere elegant i sin bog *Europa. En rejse gennem det 20. århundrede* (Tiderne Skifter 2010), hvor han drog ud på en rejse med tog en januardag i det sidste år af forrige årtusinde for at beskrive kontinentet og det århundrede, som snart gik på hæld. Det kom der en meget

anmelderrost bog ud af, der blev fulgt op med en lige så vellykket tv-serie.

Selvom Torbjørn Færøvik i bogens titel henviser til orientekspressen, og der på bagsiden af bogen gøres endog meget ud af, at der er tale om en togrejse med dens oplevelser og indtryk, så er det meget sporadisk at selve togrejsen – og i endnu højere grad orientekspressen – bliver omtalt. Bogen lover med andre ord for meget og leverer for lidt. Enkelte steder dukker dog nutidige og historiske jernbaneglimt op. En af de første jernbanerelaterede fortællinger er samtidig også en af bogens mere dramatiske, nemlig om forfatteren Charles Dickens, der mirakuløst overlevede en jernbaneulykke, da hans tog på hjemrejsen fra Frankrig i 1865 kørte af sporet og styrtede udover en bro ved Staplehurst, hvorefter jernbanevognene knustes i den rivende flods vand. Ved ulykken mistede ti personer livet, mens Dickens' jernbanevogn blev på sporet. Den kendte forfatter deltog naturligvis i det efterfølgende redningsarbejde, og beskrivelsen af ulykken med citater fra Dickens breve er gribende og tankevækkende. Torbjørn Færøvik kan sit håndværk med at skrive fængende historier. Det samme er tilfældet i hans beskrivelse af, hvordan Orientekspressen en kold vinterdag i 1929 bogstaveligt talt kørte ind i et voldsomt snevejr i den lille flække Çerkezköy – en dagsrejse med toget fra Istanbul. Pludselig var luksustoget sneet inde. Om-

bord på det eksklusive tog var en britisk højkommisær, som skulle i audiens hos kongen af Irak, en kongelig kurér med vigtig diplomatpost og en kvindelig kabaretstjerne på vej mod Konstantinopel – for blot at nævne nogle få af de rejsende, der i dagevis strandede i det indesneede tog. Historien er velkendt for dem, der i forvejen kender blot en smule til orientekspressens historie og krimidronningen Agatha Christies romaner, men Torbjørn Færøvik er en god historiefortæller. Det samme gælder beretningen om den sidste osmanniske sultan, som i 1924 blev sat på Orientekspresen i Istanbul efter at være blevet afsat. Sammen med sine fire koner, børn, livlægen og 2000 britiske pund blev han sendt vestpå med et midlertidigt visum til Schweiz. På grænsen til Schweiz ville grænsevagterne dog kun lukke en af konerne ind, da flerkoneri var forbudt ifølge schweizisk lov. I sidste ende blev alle dog lukket ind, og efter et kort ophold slog familien sig ned i Paris, hvor sultanen boede frem til sin død i 1944. Det er netop disse enkeltstående, levende beretninger, som er bogens store styrke og gør den værd at læse.

Torbjørn Færøviks bog er velskrevet og interessant, omend sammenhængen mellem de enkelte afsnit og fortællinger godt kan virke noget rodet. Man kommer rundt om mange aspekter af den europæiske historie, og får genopfrisket interessante epi-

soder og begivenheder – navnlig i den nyeste del af historien. Alt sammen krydret med nutidige oplevelser fra de store byer. Alene de små, velskrevne enkeltfortællinger gør, at man bør læse bogen. Man bør imidlertid ikke læse den, hvis man tror, at man skal følge i sporene – svelle efter svelle – i røgfanen efter Orientekspresen. Bogens titel er nok mere valgt for at få en fængende og sælgende titel, og i den danske udgave er undertitlen "en vårrejse" tilmed blevet udskiftet med "en togrejse" for at appellere til den potentielle køberskares ønske om bæredygtige rejser med toget. Bogens bagsidetekst er – mildt sagt – misvisende, og det burde et professionelt forlag som Kristeligt Dagblads Forlag holde sig for god til. Det skuffer læseren, som tror, at man kommer med på en rejse med Orientekspresen og på en egentlig togtur gennem Europa. Bogen kunne sagtens have stået for sig selv som en bog om de store byer og kendte personer, uden at skulle lukrere på det for længst hedengangne luksustog, som trods alt kun kørte fra Paris til Istanbul – og ikke fra London til Samarkand. Det er på mange måder fantastisk, at forlæggerne har fået øje på markedet for jernbanerejsebøger, men de bør dog være mere ærlige i deres markedsføring af bøgerne. Det er desværre ikke tilfældet med Orientekspresen. En togrejse.

Lars Bjarke Christensen